

Geliş Tarihi / Received Date
13.03.2023

Kabul Tarihi / Accepted Date
17.05.2023

Ağız Sözlükçülüğü Bağlamında Yüksek Lisans Tezlerinde Birleşik Fiiller *Compound Verbs in Master's Theses in the Context of Oral Dialect Lexicography*

Salim KÜÇÜK¹

Öz

Türkiye Türkçesi ağızlarının ses, şekil bilgisi, söz dizimi özelliklerini ve söz varlığını derlemek, tespit etmek amacıyla hazırlanmış yüksek lisans ile doktora tezlerinde genellikle sözlüğe yer verilmektedir. Uzmanlaşmaya dayanan doktora tezlerinde sözlük kısımları belli bir ciddiyetle ele alınırken yüksek lisans tezlerinde çoğunlukla özensizlik, dikkatsizlik, bir sözlüğün taşınması gereken hususları göz ardı etme, geçiştirme gibi durumlarla da karşılaşabilmektedir.

Ağız sözlükçülüğünde önemli bir eksiklik de *isim, sıfat, zarf, zamir, edat, bağlaç, ünlem, fiil* gibi kelime türlerinin sözlük kısmında yay ayrıç içerisinde belirtilmemesi ve bunlara hangi ölçüte göre ne kadar yer verileceği meselesidir. Bu konuda kesin bir ölçüt bulunmamakla birlikte uygulamada bu daha çok derlenen metinlere, inceleme kısmındaki ses, şekil, kelime bilgisi ve danışman ile yazarın tercihiyle şekillenmektedir. Mevcut tezlerde sözlük kısmında ağırlıklı olarak isim soylu kelimelere yer verilirken diğer kelime türlerinin çoğu kere ihmal edildiği görülmektedir. Bu kelime türlerinden biri de birleşik fiillerdir. Yapılan yüksek lisans tez çalışmalarında adayların birleşik fiillere daha az yer verdikleri görülmektedir.

Bu çalışmada durumsal tasvir yöntemi kullanılarak 2012-2022 yılları arasında çeşitli üniversitelerde ağızlar sahasında yapılmış 20 adet yüksek lisans tezinin sözlük kısmı birleşik fiillerin ele alınışı yönünden incelenmiş ve sayısal olarak değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Ağız sözlükçülüğü, Türkiye Türkçesi ağızları, birleşik fiil, tasvir fiili, yardımcı fiil.*

Abstract

In master's and doctoral theses prepared to compile and identify the phonology, morphology, syntax features and vocabulary of Turkish dialects of Turkey, a dictionary section is usually included. While the dictionary parts are handled with a certain seriousness in doctoral theses based on specialization, in master's theses, carelessness, inattention, and overlooking or neglecting the essential elements of a dictionary could be encountered. An important deficiency in dialect lexicography is the failure to specify the parts of speech, such as nouns, adjectives, adverbs, pronouns, prepositions, conjunctions, interjections, and verbs, in the dictionary section in brackets and how much details will be given to them according to which criterion. Although there is no definite criterion in

¹ Prof. Dr., Ordu Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Ordu/TÜRKİYE, e-mail: sa_kucuk@odu.edu.tr, ORCID ID: 0000-0003-3582-2576

this regard, in practice, this is shaped according to the compiled texts, the phonology, morphology, vocabulary in the analysis section and the preference of the advisor and the author. In the existing theses, it is seen that the dictionary section predominantly includes nouns, while other types of words are often neglected; and one of these word types is compound verbs. In the conducted master's theses, it is seen that candidates give less space to compound verbs. In this study, using the situational description method, the dictionary sections of 20 master's theses conducted in the field of dialects in various universities between 2012-2022 have been examined in terms of their treatment of compound verbs and evaluated numerically.

Keywords: Dialect lexicography, Turkish dialects of Turkey, compound verb, descriptive verb, auxiliary verb.

Giriş

Ülkemizde uzmanlaşmaya dayanan doktora tezlerinde sözlük kısımları belli bir ciddiyetle ele alınırken uzmanlaşma isteyen yüksek lisans tezlerinde çoğunlukla özensizlik, dikkatsizlik, bir sözlüğün taşıması gereken hususları göz ardı etme, geçiştirme gibi durumlarla karşılaşmaktadır (Demir ve Eker, 2010: 93). Çalışma kapsamında incelenen tezlere bağlı olarak bu konuda en önemli eksikler; sözlük ve dizine yer verilmemesi, yabancı kökenli kelimelerin kökeninin yay araç içerisinde belirtilmemesi, kelimelerin anlamının doğru ve yeterli verilmeyişi, madde başının metin ve satır numarasının gösterilmemesi, çeviri yazı işaretlerinin eksik, farklı veya hiç kullanılmaması, tanımlara yer verilmemesi, birleşik kelimelere daha az yer verilmesi, kelimenin hangi ilçeye, beldeye, köye ait olduğunun yay araç içerisinde verilmemesi, madde başının hem ağız söylenişi hem de standart dildeki karşılığı ile birlikte verilmemesi şeklinde sıralanabilir.

Türkçe Sözlük'te "Ad soyundan bir kelime ile biçim veya anlam bakımından kaynaşmış bütünleşen fiil: *kaybolmak, reddetmek, hasta olmak, tedavi etmek* gibi." (TDK, 2011: 358) şeklinde tanımlanan *birleşik fiil*, Korkmaz (2019) tarafından "Ad soylu bir kelimeyle *etmek, eylemek, olmak* yardımcı fiillerinin birleşmesinden veya birer sıfat-fiil ya da zarf-fiil ekleriyle birbirine bağlanmış iki ayrı fiil şeklinin anlamca kaynaşmasından oluşmuş fiil türü" şeklinde tanımlanmış ve *tasvir fiili*'ne ayrı bir madde olarak yer verilmiştir. Akbaba (2007), Korkmaz'dan farklı olarak Türkiye Türkçesinde yapısında isim-fiil bulunan birleşik fiillerin de bulunduğunu örneklerle dile getirmiştir.

Korkmaz, birleşik fiil içerisinde değerlendirdiği *tasvir fiili*'ni ise "Zarf-fiil biçimindeki bir esas fiille, bu esas fiildeki oluş ve kılışı tasvir niteliği taşıyan bir yardımcı fiilin özel bir anlam oluşturacak biçimde birleşip kaynaşmasından oluşmuş birleşik fiil. Bunlar *-abil-*, *-ama-* (yeterlik); *-a dur-* (süreklilik); *-I ver-* (tezlik); *-A yaz-* (yaklaşma) gösteren tasvir fiilleridir" şeklinde tanımlamıştır (Korkmaz, 2019: 224).

Türkçede *birleşik fiil*, *mürekkep fiil*, *birleşik eylem*, *bileşik eylem*, *bileşik fiil*, *öbek fiil* terimleri ile karşılanmaya çalışılan ve daha çok *birleşik fiil* teriminin tercih edildiği birleşik fiil konusunda dil bilimciler ve araştırmacılar arasında yapı, anlam, işlev ile fiillerin kılış ve görünüşleri yönünden tanım, tasnif ve adlandırmada bir görüş birliğine varılmadığı görülmektedir (Demiral, 2014: 23, 25; Topaloğlu, 2019: 36-37). Türkiye Türkçesi ağızları üzerine hazırlanan yüksek lisans tezlerinin sözlük kısımlarında yardımcı fiilli kullanımlar genellikle *isim + fiil* ve *fiil + fiil* yapısında karşımıza çıkmaktadır.

Yöntem ve Sınırlılıklar

Ağızlara yönelik hazırlanmış yüksek lisans tezlerinin yalnızca sözlük kısımlarındaki birleşik fiilleri sayı ve yazım özellikleri yönünden incelemeyi yapı ve anlam yönünden gruplandırmayı amaçlayan tasvirî nitelikteki bu çalışmada Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanında yer alan 2012-2022 yılları arasında tamamlanmış toplam 76 tez arasından, Türkiye Türkçesi ağızlarını konu edinen, başlığında “... ağız (giriş-inceleme-metin-sözlük);... ilçesi ağız, ... ilçesi ve köyleri ağız; ... yöresi ve ağız” ifadelerine yer veren, gramatikal dizinsiz ve sözlük kısmında *Metin Dışı Derleme* (MDD) kelime bulundurmeyen 20 tez çalışma kapsamında incelenmiştir. Türkiye Türkçesi ağızları ile sınırlandırılan çalışmanın evrenini 76 yüksek lisans tezi, örneklemini ise 20 yüksek lisans tezi oluşturmaktadır. Örneklemin evreni temsil etme oranı %36’dır. Araştırmada Türkiye sınırları dışındaki yerleşim birimlerini konu edinen tezler dikkate alınmamıştır.

Çalışmanın örneklemini *Antalya* (Elmalı ve Yöresi, 2012), *Hatay* (Yayladağı, 2012), *Kayseri* (Sarız ve Yöresi, 2013; Tomarza Türkmen ağızı, 2021), *Konya* (Taşkent ilçesi ve köyleri, 2013; Derebucak ilçesi ve çevresi ağızları, 2016), *Burdur* (Göhlhisar, 2014), *Malatya* (Arapgir, 2014), *Isparta* (Senirkent, 2015), *Gümüşhane* (Şiran ve Köse ilçeleri, 2015), *Kırklareli* (Kofçaz, 2016), *Bolu* (Mengen, 2017), *Bartın* (Merkez ilçe ve köyleri, 2017), *Elâzığ* (Palu merkez ağızı, 2018), *Ardahan* (Damal, 2019), *Şanlıurfa* (Halfeti Türkmen ağızı, 2020), *Edirne* (Süloğlu, 2020), *Zonguldak* (Devrek, 2021), *Bursa* (Mustafakemalpaşa, 2021) ve *Van* (Saray, 2022) ağızlarına ait 20 yüksek lisans tezi oluşturmaktadır.

Bir yüksek lisans tezinde (TTA) metin dışı kelimeler sözlük kısmında (Md) şeklinde belirtilmekle birlikte söz konusu kelimeler çalışma kapsamına dahil edilmemiştir. İki tezde (EİSİA, ZİDİA) ise fiillere sözlük kısmında çekimli şekilde (*ālcām, annadırdı, ārır* vb. EİSİA; *alilā, ārdı, beyenir* vb. ZİDİA) yer verildiği görülmektedir. *Türkiye’de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü’nün Ters Dizimi’nde* (Cin ve Genç, 2017) fiilimsi ekli kelimelere (*ardalamadan, odunnamadan, usangan, dayangan* vb.) madde başı şeklinde yer verilmekle birlikte incelenen tezlerden EİSİA ve ZİDİA’da sözlük kısımlarındaki fiilimsi ekli kelimeler (*atlārka, çık□ardān, dedīne* vb. EİSİA; *hazurladuktan, işütmeyen, görmesini* vb. ZİDİA) fiil sayısına dahil edilmemiştir.

Bunun dışında çalışmada “ne” soru zamirinin *et-* yardımcı fiili ile oluşturulmuş *nāP-* (ne etmek ‘doğrusu ne yapmak olmalı’) (25-105 GA), *neT-* (ne etmek) (MAA), *neyT-* (ne etmek) (MAA), *nol-* (ne olmak) (MAA), *nōl-* (ne olmak) (MAA), *nedek* (ne etmek ‘doğrusu ne edek olmalı’) (54/12 GİŞVKİA) gibi kullanımları fiil sayısına dahil edilmekle birlikte birleşik fiil sayısına eklenmemiştir.

1. Yüksek Lisans Tezlerinde Birleşik Fiillerin Ele Alınış Şekli ve Yazım Özellikleri

Araştırmaya konu edinilen yüksek lisans tezlerinde fiiller *apışdır-* (EYA), *aluşturmaḡ* (PMA); birleşik fiil ve yapısındakiler *cılḡak ol-*, *ḡosdiḡ ed-* (EYA) *ahını al-* (YA), *ad fur-* (F) (SVYAA) şekillerinde yazılmış olup bazen de birleşik fiil yapısındaki madde başları *ahlımız ḡıT yiter* (8/18) (TTA) (aklı kıt yetmek), *gaḡıyı bulmuş* (MA) gibi çekimli biçimde yazılmışlardır. Aynı şekilde bazı tezlerde birleşik fiil yapısındaki kargış ve beddua ifadelerinin de *çenen çekile* (çenesi çekilmek) (YA, s. 667), *kıt çekesice* (kıt çekmek) (YA, s. 672) şeklinde mastar eksiz yazıldıkları görülmektedir.

Tezlerin sözlük kısmında birleşik fiil yapısında olmayan yazımlara da yer verilmiştir. Örneğin sözlükte *ğursuna gēt- : kursa git- (34, 52)* (EYA, s. 55) şeklinde verilen yapı metinde "*hiç tahsilim olmayarağ çavış ğursuna ğetdim.*" şeklindedir. Çalışmada bu yapıdaki yanlış değerlendirmeler metne bakılarak kontrol edilmiş ve değerlendirme dışı tutulmuştur. Ancak bazı tezlerde (YA, SVYAA, MAA, BKA) sözlük bölümünde metin ve satır numarası verilmediğinden birleşik fiil olarak verilen yapıların kontrolü metin üzerinden sağlanamamış ve sözlükte verilen şekli ile değerlendirilmiştir.

2. Yüksek Lisans Tezlerinde Birleşik Fiil ve Türleri

Çalışmada yüksek lisans tezlerinde yer alan birleşik fiiller Korkmaz'ın (2017) yapmış olduğu tasnif ve ilgili tezlerin sözlük kısmında verilen anlamları dikkate alınarak aşağıdaki başlıklar altında gruplandırılmıştır. Gruplandırılmada birleşik fiil yapılarının tezlerdeki yazım şekilleri korunmuş ve yardımcı fiiller yıllara göre sıralanmıştır. Ayrıca bu kısımda bazı tezlerde fonetik olarak yanlış yazılan birleşik fiillerin doğru şekilleri yay araç içerisinde gösterilmiştir.

3. İsim + Fiil Yapısında Olanlar

3.1. Yardımcı fiille kurulanlar

Bu başlık altında toplanan birleşik fiillerin ortak özelliği kuruluş yönünden bir "yapı birliği" oluşturmalarıdır (Baydar, 2013: 63). Söz konusu yapı birliği anlam yönünden bir birlikteliği içermemektedir. Baydar (2013: 64) isim + yardımcı fiil yapısındaki bu kullanımlarda *et- ve ol-* yapılarını *i-* fiili gibi yüklemleştirici unsur kabul etmekte ve anlam ilişkisi oluşturmadıkları gerekçesi ile birleşik fiil saymamaktadır. İsim unsurunun birden fazla oluşu bu yapıların fiilde istem ile de açıklanamayacağına işaret etmektedir.

Tezlerin sözlük kısmında birleşik fiillerin yazımında daha çok *et-*, *ol-* yardımcı fiilli yazımlara yer verilirken *bul-*, *yap-*, *kıl-* ve *eyle-* yardımcı fiillerine daha az yer verilmiştir. Tarihî Türk lehçelerinde *bol-* / *ol-*, *kıl-*, *et-/ it-*, *bul-*, *tap-*, *eyle-* yardımcı fiilleri ile birleşik yapılar oluşturan 'vefat' kelimesi (Abik 2005: 16) ağızlarda daha çok *et-* yardımcı fiili ile birleşik fiil oluşturmuştur. *vefat et-* birleşik fiili ağızlarda birden fazla telâffuzla karşılanmıştır. Ağızlarda *et-* ve *ol-* yardımcı fiilleri ile oluşmuş yardımcı fiillerde isim unsuru yazı diline paralel olarak çoğunlukla Doğu kökenli yabancı kelimelerdir. Batı kökenli kelimeler (*ipotek* (Fr.), *not* (Fr.), *volta* (İtalyanca), *trampa* (Rum), *işmar* (Ermenice) vb.) daha azdır.

3.1.1. Et- yardımcı fiilli birleşik fiiller

Tamlayıcıların önemli bir kısmı Arapça ve Farsça kökenlidir. Ses değişiklikleri haricinde Standart Türkiye Türkçesindeki kullanımlarından farklı değildir (Sev, 2001).

3.1.1.1. Standart Türkiye Türkçesi ile aynı olanlar

riayed ed- (27, 16 EYA), *şak etmek* (şakketmek) (YA), *çeñçeñ et-* (çan çan etmek) (SVYAA), *mefât et-* (SVYAA), *istimlak □ _ etmek* (21/53 KİTİVKA), *mefat _ etmek* (1/33 KİTİVKA), *ameled _ ed-* (30-4 GA), *´dāfed ed-* (23-215 GA), *esgeriyē ed-* (askerlik yapmak) (43-34 GA), *fet _ eT-* (17-20 GA), *ğabul _ ed-* (26-83 GA), *ğabül _ eT-* (1-78 GA), *halled-* (26-49 GA), *hayred-* (hayır işlemek) (24-19 GA), *hızmad _ ed-* (32-139 GA), *hizmât _ ed-* (9-118 GA), *hücum _ ed-* (26-156 GA), *ilhāf _ ed* (itlaf etmek) (37-64 GA), *intār _ ed-* (43-35 GA), *māfed-* (mahvetmek) (25-10 GA), *mefa _ aT _ ed-* (13-60 GA), *mu _ ane*

ed- (muayene etmek) (35-470 GA), *noT ed-* (37-50 GA), *seFk ed-* (36-18 GA), *tākib ed-* (27-78 GA), *tamā ed-* (tamah etmek) (33-187 GA), *teşebüs ed-* (33-87 GA), *tevkiv eT-* (26-66 GA), *vafād eT-* (27-86 GA), *haKgeT- / haKget-* (MAA), *mahfeT-* (MAA), *meFeT-* (MAA), *meffeT-* (MAA), *mafediyo* (mahvetmek) (SA), *iba et-* (hibe etmek) (56/114 GİŞVKİA), *irād etmek* (rahat etmek) (16/75 KDİVÇA), *af et-* (333 KA), *ak□aret et-* (hakaret etmek) (495 KA), *allet-* (halletmek) (559 KA), *dāvat et-* (481 KA), *fēsēdil-* (feshedilmek) (475 KA), *gōş et-* (539 KA), *ipotek ettir-* (496 KA), *islah et-* (359 KA), *iyāde et-* (530 KA), *izā et-* (484 KA), *k□abil et-* (315 KA), *k□ayib et-* (327 KA), *māf et-* (318 KA), *mefāt et-* (552 KA), *müdārā et-* (müdafa etmek) (506 KA), *müracāt et-* (498 KA), *müsāde et-* (336 KA), *tefin et-* (defnetmek) (357 KA), *tenkit et-* (484, 497 KA), *zān et-* (331, KA), *zuhur et-* (352 KA), *ēyi ed-* (MA), *mahfet-* (mahvetmek) (15/33 MA), *marak it-* (10/43 MA), *mefat et-* (8/26 MA), *taksim ed-* (6/32 MA), *tasviye id-* (tasfiye etmek) (14/24 MA), *telēşe ed-* (telaş etmek) (26/16 MA), *zarf ét-* (sarf etmek) (15/36 MA), *mayn et-* (muayene etmek) (1/1 BMİVKA), *tranpe et-* (trampa etmek) (1/6 PMA), *befat ediyir* (vefat etmek) (11/22 AİDİA), *işmar et-* (AİDİA), *mapis ettiler* (hapsetmek) (VIII/120 AİDİA), *savk□ et-* (12/314 HTA), *şik'āt ediler* (şikayet et-) (XVIII/74 EİSİA), *mefāt eT-* (11/13 TTA), *zulum eT-* (zulmetmek) (1/14 TTA), *alışveriş éd-* (30/24 VSA), *askerliĝ ét-* (16/40 VSA), *beduva éd-* (beddua etmek) (44/48 VSA), *bedduva ét-* (32/9 VSA), *defēt-* (14/2 VSA), *devam éd-* (41/34 VSA), *dua éd-* (39/55 VSA), *effet-* (9/33 VSA), *emrēt-* (39/59 VSA), *farh éd-* (43/14 VSA), *farh ét-* (28/95 VSA), *ĝarĝiş éd-* (14/60 VSA), *gōç ét-* (18/46 VSA), *ħarman éd-* (7/40 VSA), *h□ek□aret éd-* (7/10 VSA), *h□ek□aret eT-* (7/11 VSA), *ħerman éd-* (35/34 VSA), *ışpat ēy-* (ispat etmek) (6/29 VSA), *ibadet éd-* (39/52 VSA), *ik'āmet ed-* (1/1 VSA), *ik□na éd-* (45/53 VSA), *ik□na ét-* (45/52 VSA), *k□arĝiş éd-* (14/43 VSA), *k□arĝiş ét-* (14/45 VSA), *k□aybet-* (18/7 VSA), *merah éd-* (40/14 VSA), *móhebbet et-* (7/102 VSA), *mu'ane éd-* (45/215 VSA), *muhaceret éd-* (1/2 VSA), *muvaffaK□ eT-* (39/85 VSA), *sohbet éd-* (37/97 VSA), *sohbet ed-* (35/63 VSA), *sōhbet et-* (7/102 VSA), *sōybet éd-* (35/62 VSA), *tēslim éd-* (19/49 VSA), *teşek'ır éd-* (13/32 VSA), *teşekkül éd-* (teşekkür etmek) (16/46 VSA), *tezahür ét-* (41/51 VSA), *vefat ét-* (40/18 VSA), *vefat eT-* (45/14 VSA), *yēmin éd-* (16/16 VSA), *yemmun éd-* (36/137 VSA), *yolçi éd-* (30/64 VSA), *z'ened-* (zannetmek) (7/27 VSA).

3.1.1.2. Standart Türkiye Türkçesinden farklı olanlar

Standart Türkiye Türkçesinden farklı yapıdaki birleşik fiilli yapılar tez yazarları tarafından şöyle anlamlandırılmıştır:

ĝosdig ed- (gösteriş yapmak) (34, 121 EYA), *kaç ed-* (sebzelerin kurutulması) (61, 23 EYA), *mencilis ed-* (toplanmak) (03, 124 EYA), *atep Etmek* (sitem etmek) (YA), *bibiş etmek* (çiş yapmak) (YA), *kaşmer etmek* (alay konusu etmek) (YA), *cip edeme-* (düzenini durumunu bozamamak) (32-81 GA), *ĝada iv ed-* (kadayıf etmek) (23-197 GA), *ger eT-* (gergin duruma getirmek, örtmek) (28-114 GA), *k□ırk□ını eT-* (bir kişinin ölümünü izleyen kırk günde veya daha sonrası günlerde yapılan yemekli yas töreni) (23-51 GA), *tēdi eT-* (seçmek) (9-192 GA), *yavız ed-* (yardımcı olmak, hoş karşılamak) (21-43 GA), *k'aheng eT-* (çapalamak) (MAA), *örf et-* (örf etmek, kızmak) (495 KA), *lec etmek* (itiraz etmek, tartışmak) (PMA), *telbis etmek* (Ekilecek yahut yeni ekilmiş tarlayı sulamak, sulama suyunun ve yağmurun tohum seviyesine kadar toprağa işlemesi) (PMA), *tī ed-* (tığ etmek; samanları bir araya getirmek) (18/57 TTA), *baĝ éd-* (bağlamak) (36/13 VSA), *hoşluĝ eT-* (hoşluk etmek) (4/37 VSA), *t'ab*

éd- (tab etmek; tahammül etmek, sabretmek) (39/41 VSA), *taya éd-* (dayamak, yığmak, üst üste yağmak, yığın yapmak) (36/14 VSA).

3.1.2. Olmak yardımcı fiilli birleşik fiiller

Ol- (< bol-) yardımcı fiilli birleşik fiiller ağızlarda et- yardımcı fiilli kadar yaygın değildirler. Çalışmada *ol-* yardımcı fiilli birleşik fiillerin Standart Türkiye Türkçesi ile büyük ölçüde benzerlik gösterdiği ve yazı dilinde kullanılmayan bazı birleşik fiillerin ağızlarda kullanıldığı tespit edilmiştir. Genellikle *isim + ol-* yardımcı fiilli ile kurulmuş olup isimler çoğunlukla Arapça kökenlidir.

3.1.2.1. Standart Türkiye Türkçesi ile aynı olanlar

Yazı dili ile paralellik gösteren kullanımlar şunlardır (Kaya, 2007): *tez ol* (tez olmak) (YA), *ğaylol-* (kaybolmak) (25-50 GA), *ilâzım ol-* (1-144 GA), *mâçup ol-* (1-124 GA), *mûtec ol-* (22-290 GA), *sa ol-* (1-128 GA), *sâ ol-* (19-237 GA), *têris ol-* (24-88 GA), *toğ ol-* (17-77 GA), *mahfol-* (MAA), *meffol-* (MAA), *mefol-* (MAA), *muḥayet ol-* (MAA), *muḥiyet ol-* (MAA), *ğark ol-* (353 KA), *mâlub ol-* (355 KA), *sâ ol-* (306, 345, 385, 459, 521, 522 KA), *sav ol-* (399 KA), *mâfol-* (mahvolmak) (15/37 MA), *muḥâT ol-* (mukayyet olmak) (19/34 TTA), *zayi olmaz* (16/45 KDİVÇA), *‘acız ol-* (4/44 VSA), *ğaybol-* (33/67 VSA), *ğurban ol-* (47/31 VSA), *hoş ol-* (41/17 VSA), *k ayböl-* (18/10 VSA), *tanḥ ol-* (20/1 VSA), *yardımcı ol-* (8/40 VSA).

3.1.2.2. Standart Türkiye Türkçesinden farklı olanlar

cılkaḥ ol- (cıvık olmak) (15, 32 EYA), *mahâl olma-* (bir işe yaramamak) (53, 89 EYA), *avsunlu olmak* (okunmuş olmak, efsunlu olmak) (YA), *haşşeler ola* (şaşıran birinin söylediği söz, bir çeşit şaşıрма ünlemi) (YA), *ıstıfil ol* (ne hâlin varsa gör, istediğini yap) (YA), *çivd ol-* (çift olmak) (42-131 GA), *çoğ ol-* (13-64 GA), *çoh ol-* (36-77 GA), *ğatığ ol-* (katık olmak) (36-429 GA), *mehâl ol-* (meyil olmak; uygun olan, ilgi duyulan yer) (36-85 GA), *soḡ ol-* (36-171 GA), *toğ ol-* (17-77 GA), *silsitir ol-* (kaybolmak, yok olmak) (MAA), *tūrāb ol-* (toprak olmak) (16/60 KDİVÇA), *sem ol-* (sersem olmak) (12/53 BMİVKA), *kec ol-* (1/84 VSA).

3.1.3. Yapmak yardımcı fiilli birleşik fiiller

trās yap- (tinas yapmak) (46-3 GA), *ğavğa yaP-* (MAA), *israf yap-* (506 KA), *gazuk yapmak* (3/10 MA), *çömçe yap-* (kepçe, kaşık yapmak) (TTA), *tanışık yap-* (BMA), *bağ yap-* (bağlamak) (36/13 VSA), *bor yap-* (45/247 VSA), *esgerlîḥ yap-* (46/7 VSA), *esKerlîḥ yap-* (45/217 VSA)

3.1.4. Kılmak yardımcı fiilli birleşik fiiller

namaz ğıl- (39/51 VSA)

3.1.5. Eylemek yardımcı fiilli birleşik fiiller

zār eyle- (eziyet etmek) (382 KA), *pêşman eyle-* (14/83 VSA), *ğanaat eyle-* (33-75 VSA).

3.2. Asıl fiillerle kurulanlar

3.2.1. İsim + fiil yapısında oluşturulanlar

cimirig at- (53, 111 EYA), *çevri isle-* (32, 67 EYA), *ğayıl gel-* (12, 16 EYA), *muḳāt işle-* (62, 39 EYA), *peşleg çevir-* (08, 272 EYA), *ahcısı tutmak* (YA), *anarya gitmek* (YA), *bıçak çalmak* (YA), *boğazı düşmek* (YA), *böğalek tutmak* (YA), *süt çalmak* (YA), *tekavüte ayrılmak* (YA), *bay ver-* (SVYAA), *kös gel-* (SVYAA), *adı batmak* (7/1 KİTİVKA), *altından aldırmak* (12/82 KİTİVKA), *dakın atmak* (takı atmak) (12/8 KİTİVKA), *dalkın vermek* (12/81 KİTİVKA), *dırnak kırılmak* (1/35 KİTİVKA), *kütük dökmek* (12/66 KİTİVKA), *mehir görmek* (12/14 KİTİVKA), *mundar ölmek* (12/54 KİTİVKA), *saç kırılmak* (1/35 KİTİVKA), *telufun çekmek* (12/59 KİTİVKA), *yayık yaymak* (10/13 KİTİVKA), *zoba silmek* (12/30 KİTİVKA), *abdas al-* (22-271 GA), *açık dü-* (açık durmak) (33-233 GA), *avkad dud-* (32-72 GA), *dayak hK ver-* (36-240 GA), *demem isde-* (demek istemek) (25-69 GA), *domaT aTdr-* (21-33 GA), *eT gavıT-* (21-17 GA), *pasiv gel-* (24-103 GA), *pusad çık ar-* (11-155 GA), *randuman olma-* (12-42 GA), *saS cal-* (saz çalmak) (37-47 GA), *saz cal-* (37-45 GA), *tekmil ver-* (9-195 GA), *tesbik göy-* (6-78 GA), *uruba kes-* (4-32 GA), *uza geT-* (uzağa gitmek) (42-39 GA), *yahıyayaK gel-* (13-46 GA), *baḳluva bāla-* (MAA), *baḳluva bağla-* (MAA), *dolama dola-* (MAA), *eKmeK ye-* (MAA), *gevüş getir-* (MAA), *has al-* (MAA), *has al-* (MAA), *bozguna çal-* (2/12 GİŞVKİA), *kem çal-* (31/27 GİŞVKİA), *peşşe gacır-* (29/20 GİŞVKİA), *sini bağla-* (16/5 GİŞVKİA), *abdez al-* (548 KA), *alay tutun-* (halay tutunmak) (563 KA), *çapa jaz-* (383 KA), *çıraklar yak-* (557 KA), *der ā k ur-* (dergah kurmak) (557 KA), *istifa ver-* (494 KA), *māni at-* (563 KA), *mārum k al-* (474 KA), *musāde al-* (müsaade etmek) (526 KA), *saS çal-* (498 KA), *semā dön-* (semah dönmek) (538, 557 KA), *soal sor-* (559 KA), *tayin aTan-* (570 KA), *āguş yom-* (23/33 MA), *bebeg kırkla-* (16/20 MA), *elē belē-* (10/42 MA), *gına gurtla-* (kına kutlamak) (28/7 MA), *gura çek-* (22/23 MA), *okulu çek-* (24/15 MA), *öküzü goş-* (27/18 MA), *purçak yom-* (burçak yolmak) (23/33 MA), *yayık döv-* (23/17 MA), *yuka yaz-* (yufka yazmak) (7/1 MA), *davar sahla-* (3/28 PMA), *duvar çırpmaK* (12/21 PMA), *livinş çal-* (12/61 PMA), *balya çek-* (14/4 TTA), *baKgal çalışdır-* (18/64-65 TTA), *bāhuru yatır-* (12/18 TTA), *bosdan bekle-* (10/15 TTA), *çocuḳ úsdünden ol-* (çocuk doğururken ölmek) (3/21 TTA), *dul al-* (3/20 TTA), *düzen düz-* (7/67 TTA), *gelin gıza gel-* (erkek evinin gelini görmeye gelmesi) (3/52 TTA), *ğonaḳ al-* (gelin tarafının erkek tarafını misafir etmesi) (3/68 TTA), *ğonaḳ gondul-* (konak kondurmak) (17/45 TTA), *ğoyun kırḳ-* (16/52 TTA), *harman savur-* (18/62 TTA), *harman ahTar-* (22/46 TTA), *k ohTe dók-* (köfte dökmek, köfte harcını yuvarlak hâle getirmek) (18/28 TTA), *ō reTmen çih-* (öğretmen olmak) (20/47 TTA), *óteberi al-* (alışveriş yapmak) (3/67 TTA), *saman dıḳ-* (samanlığı saman taşımak) (8/8 TTA), *sap çek-* (biçilmiş ekini harmana taşımak) (18/51 TTA), *un ūT-* (un öğütmeK) (28/76 TTA), *yazdan gel-* (yazıdan gelmek) (2/2 TTA), *yolma yol-* (arpa, buğday, nohut, mercimek vb. ürünleri tarladan toplamak) (17/3 TTA), *bā attu* (dal atmak; kabağın dal atması) (11-10 ZİDİA), *eline çociği gel-* (çocuk doğurmak) (BMA), *ac gal-* (33-52 VSA), *askere gét-* (45-217 VSA), *buş durma-* (45-223 VSA), *cevab vèr-* (7-133 VSA), *esgere gét-* (46-6 VSA), *fırsset vèr-* (39-35 VSA), *ğiciK al-* (30-33 VSA), *ğoyın sahlı-* (4-5 VSA), *h ali toḳu-* (31-10 VSA), *háyvan baḳ-* (3-13 VSA), *h eyvan sahlı-* (39-30 VSA), *hına biraḳ-* (14-34 VSA), *hıne biraḳ-* (14-23 VSA), *h ıne yak-* (14-28 VSA), *hıne yah-* (1-17 VSA), *merah bas-* (1-6 VSA), *nehre çalḳa-* (8-7 VSA), *ón eli-* (un elemek)

(44-2 VSA), *şöfêrlük yaP-* (1-3 VSA), *törpağa salla-* (14-72 VSA), *toprah tök-* (46-15 VSA), *yemeg yap-* (14-29 VSA), *yemeg yi-* (21-153 VSA), *yemeh yi-* (14-13 VSA), *zeh□met çek-* (18-60 VSA).

3.3. Kargış ve Beddua Yapılarında Birleşik Fiiller

Bu yapıdaki birleşik fiillerde de kalıplaşmış bir durum söz konusudur. Yan yana gelen kelimeler arasında anlamca bir bütünleşme ve kaynaşma söz konusu olup yazılı dilden farklı olarak tezlerde sözlük kısmında bu yapılara daha çok çekimli şekilde yer verilmiştir.

çenen çekile (çenesi çekilmek) (YA), *kıt çekesice* (kıt çekmek) (YA), *eceller bükmek* (6/ 46 KİTİVKA), *ğaralar ğusmak□* (6/46 KİTİVKA), *nālet□olsun* (lanet olmak) (VIII/152 AİDİA), *başan kül ēl-* (başını kül eylemek; Bir kişinin ölmesini temenni ederek "kabrinde başına toprak dökeyim" anlamında bir beddua) (37-93 VSA), *başan kül ēyli-* (37-93 VSA).

4. Fiil + Fiil Yapısında Olanlar

4.1. Tasvir fiilleri

Osmanlı Türkçesinde *efâl-i tasvîriyye* (Topaloğlu, 2019: 126); Türkiye Türkçesinde *tasvir fiili*, *birleşik fiil*, *ulaçlı birleşik fiil*, *özel birleşik eylem*, *birleşik eylem*, *karmaşık fiil* (Özçelik, 2002: 820-821); *betimlemeli fiil* ve *tasvirî fiil* terimleri ile karşılanmıştır (Topaloğlu, 2019: 126). Bu yapıdaki fiiller yazı dili ile paralellik göstermekte olup *asıl fiil + zarf-fiil + yardımcı fiil* yapısındadırlar. İncelenen tezlerin sözlük kısmında bu yapıdaki birleşik fiiller genellikle *ver-* yardımcı fiili ile tezlilik anlamı ile oluşturulmuş olup az miktarda ise *koy-* yardımcı fiili sürerlik anlamı ile kullanılmıştır. İncelenen ağız bölgeleri içerisinde Burdur Gölağzı'nda tezlilik işlevli tasvir fiilleri ağız bölgesinin bir özelliği olarak daha çok kullanılmıştır.

alınū- (alınvermek) (28-187 GA), *alū* (alınvermek) (15-8 GA), *anladū-* (anlatıvermek) (19-17 GA), *arā□u-* (arayıvermek) (14-130 GA), *bıçarı ver-* (biçivermek) (36-215 GA), *bırak□ū* (bırakıvermek) (3-30 GA), *binū-* (binivermek) (10-96 GA), *bişirirū-* (pişirivermek) (43-31 GA), *bölünū-* (bölünüvermek) (27-219 GA), *çak□ō-* (çakıvermek) (14-111 GA), *çeküv-* (çekivermek) (34-105 GA), *çile ü-* (çileyivermek) (28-32 GA), *çilēve-* (çileyivermek) (22-221 GA), *çoKaşū-* (çöküşüvermek) (16-4 GA), *da □ıdv-* (dağıtıvermek) (24-22 GA), *dak□ıw-* (takıvermek) (19-201 GA), *dak□ıw-* (takıvermek) (34-105 GA), *dak□ū-* (takıvermek) (9-215 GA), *depū-* (tepiivermek) (17-114 GA), *de □ü-* (deyiivermek) (27-156 GA), *devū-* (deyiivermek) (10-8 GA), *deyū-* (deyiivermek) (28-6 GA), *dikū-* (19-112 GA), *dñv-* (deyiivermek) (4-156 GA), *diyiv-* (deyiivermek) (27-37 GA), *dutū-* (tutuvermek) (27-304 GA), *dür-* (edivermek) (27-175 GA), *edū-* (edivermek) (1-21 GA), *ekū-* (ekivermek) (19-112 GA), *emzîrū-* (emzirivermek) (22-7 GA), *ğatuv-* (katıvermek) (6-32 GA), *geçü-* (geçivermek) (26-189 GA), *gelivi-* (gelivermek) (8-61 GA), *gelü-* (gelivermek) (4-135 GA), *giriv-* (girivermek) (42-82 GA), *ğövvur-* (koyuvermek) (45-8 GA), *ısrıvve-* (ısrıvermek) (35-156 GA), *ısde □ü-* (isteyivermek) (19-85 GA), *k□alk□ıw-* (kalkıvermek) (23-124 GA), *kesū-* (kesivermek) (4-10 GA), *kēyme □ü-* (giymeyiver-) (16-38 GA), *olū-* (oluvermek) (12-29 GA), *sok□ıw-* (sokuvermek) (34-105 GA), *söküv-* (söküvermek) (34-105 GA), *üleşdürü-* (üleştıvermek)

(29-27 GA), *yanū-* (yanıvermek) (19-250 GA), *yapū-* (yapıvermek) (25-85 GA), *yörüive-* (yürüyüvermek) (22-133 GA), *kesiverin* (13/10 SA), *vuruvir-* (52/34 SA), *yağwēse* (2/187 SA), *annadiver-* (5/73 KDİVÇA), *deyebil-* (17/25 KDİVÇA), *deyever-* (19/13 KDİVÇA), *deyiver-* (K9/3 DİVÇA), *deyver* (7/89 KDİVÇA), *dutuveri* (14/38 KDİVÇA), *ğajıver* (14/42 KDİVÇA), *acabhyve-* (acayıpleyivermek) (25/17 MA), *açago-* (açakoymak) (10/5 MA), *alago-* (alakoymak, aladurmak) (10/5 MA), *binivór-* (binivermek) (9/41 MA), *işledivór-* (işletivermek) (10/10 MA), *salvor-* (salıvermek) (26/35 MA), *tophyvi-* (toplayıvermek) (26/23 MA), *zehiliyvör-* (zehirleyivermek) (14/31 MA).

4.2. Asıl Fiil + zarf-fiil + asıl fiil yapısında oluşturulanlar

Tezlerin sözlük kısmında bu yapıdaki birleşik fiillere oldukça az yer verilmiştir.

çek gétmek (çekip gitmek) (12/32 KİTİVKA), *sāb ğéd-* (sağıp gitmek) (9-290 GA)

5. Deyim Yapısında Olanlar

Ağızlarda bu yapıdaki birleşik fiiller artık deyimleşmiş olup *isim + isim unsuru, fiil+ yardımcı fiil* yapısında olup bu yapıdaki birleşik fiillerde isim unsurunun özne, nesne, zarf ve yer tamlayıcısı görevinde kullanıldığı da görülür (Öztürk, 2018: 46).

Anlamca kaynaşmış, deyimleşmiş yapıdaki bu kullanımlarda tasvir fiillerinde olduğu gibi bir “anlam birliği” söz konusudur (Baydar, 2013: 64). Karahanlı Türkçesinde ‘utanmak’ manasına kullanılan *ar tut-* deyimini (Şen, 2017: 70) günümüz Konya ağızında *ar ğ etmek* (2/95 KİTİVKA), ‘bağdaş kurmak’ manasına kullanılan *bagdaş il-* deyimini *bādaş ğurmak* (16/34 KİTİVKA) şeklinde yaşamaktadır. Zaman içerisinde söz konusu deyimlerde yardımcı fiil değişime uğramıştır.

Standart Türkiye Türkçesindeki *ad/isim koymak/takmak/vermek* deyimini Kayseri Sarız ağızında *ad fur-* (SVYAA), *arına dokunmak/gitmek* deyimini Konya Taşkent ağızında *ar ğ etmek* (2/95 KİTİVKA), *gık dedirtmemek/dememek* deyimini Burdur Gölhisar ağızında *dıK ğ deme-* (2-137 GA), *kanı ısınmak* deyimini Gölhisar ağızında *ğan ğılma-* (1-149 GA), *aforoz etmek/aforoz edilmek* deyimini Kırklareli Kofçaz ağızında *aforoz ol-* (447 KA), *ğün/tan, şafak atmak/ağarmak* deyimini Kofçaz ağızında *ğün şavk ğıla-* (513 KA), Bolu Mengen ağızında *kocaya gitmek* deyimini *ğocaya vā-* (3/2 MA), *aklı kısa/kıt* deyimini Kayseri Tomarza ağızında *ağlımız ğıT yiter* (*aklı kıt yetmek*) (8/18 TTA), *nöbet beklemek/tutmak* deyimini Bursa Mustafakemalpaşa ağızında *nöbet vur-* (BMA), *kanaat getirmek* deyimini Van Saray ağızında *ğanaat ğyle-* (33-75 VSA), *kadrini bilmek* deyimini *k ğadrini tut-* (37-57 VSA), *saygı duymak/beslemek* deyimini *saygı tut-* (44-22 VSA), *hayrete düşmek, hayretler içinde kalmak* deyimini *te’eccüb ğal-* (39-42 VSA), *tesbih çekmek* deyimini *tezbēh ğt-* (tesbih etmek) (14-13 VSA) şeklinde karşılanmıştır (Yurtbaşı, 2012; Sinan, 2015).

5.1. Standart Türkiye Türkçesinden farklı olanlar

arlı akıllı oturmak (YA), *başı kirlenmek* (YA), *çene kızdırmak* (YA), *ad fur-* (SVYAA), *ğada al-* (SVYAA), *yenge bin-* (SVYAA), *apış ğurmak* (16/34 KİTİVKA), *ar ğ etmek* (2/95 KİTİVKA), *ödü sıtmak* (2/129 KİTİVKA), *çak ğıla çuğula ğeş-* (41-64 GA), *ğale edinme-* (34-142 GA), *hunāl ğt-* (1-

82 GA), *mazaraT bul-* (1-141 GA), *mehel gör-* (11-140 GA), *turşu çine-* (2-88 GA), *efğan ğal-* (SA), *garşu gid-* (32/63 GİŞVKİA), *aforoz ol-* (447 KA), *gün şavk□la-* (513 KA), *ırāzi ol-* (531 KA), *rāzi ol-* (335 KA), *gov götür-* (25/32 MA), *magamina bak-* (10/40 MA), *túñe gel-* (MA), *yatak galdu-* (yatak kaldırma adeti; önceleri gerdek gecesinden sonraki sabah köyden iki üç yaşlı kadın gelinle damadın yattığı yatağı görmeye gelirlermiş, damat yatağın üzerine para koyarmış, parayı yatağı görmeye gelenler alırlarmış) (25/25 MA), *denk şeng olmah* (PMA), *kij vıf etmek* (PMA), *purkaş/purkaş etmek* (PMA), *ğonuşuĥ yapıyór* (sohbet etmek) (VII-177 AİDİA), *k□urum k□ur-* (12/191 HTA), *aĥlımız ğiT yiter* (aklı kut yetmek) (8/18 TTA), *başı bozul-* (19/42 TTA), *dāñişik□id-* (komşuların günlük sütlerini peynir için birbirlerine vermeleri) (39/32 TTA), *dāşik□ yap-* (12/20 TTA), *dışlıĥ ver-* (1/6 TTA), *eli çih-* (Irgatın bir seferde biçtiği ekin miktarını bitirmesi) (16/5 TTA), *mala dūş-* (büyükbaş hayvan bakmaya yönelmek) (9/77 TTA), *oĥlā salla-* (oklava sallamak, oklava ile bir şeyler açmak, iş yapmak) (17/16 TTA), *yenge bin-* (38/52 TTA), *yinge ğiT-* (eskiden erkek tarafının atla gelin almak üzere gelin evine gitmesi) (34/2 TTA), *arantsız ğalma-* (BMA), *bana diyene yetme-* (BMA), *çay çek-* (BMA), *k□afasız k□al-* (cahil olmak) (BMA), *k□ama k□ak□-* (düğünlerde tahtaya anı bırakma eylemi) (BMA), *k□uk□umav gibi oturup dur-* (BMA), *lambayı öldür-* (BMA), *nöbet vur-* (BMA), *çift K□aldır-* (39-20 VSA), *ğuru canlı yaşı-* (kuru canlı yaşamak) (33-50) (VSA), *k□adrini tut-* (37-57 VSA), *k□afada k□almı-* (kafada kalmamak) (39-7 VSA), *k□ırĥını dök-* (16-28 VSA), *kötan ğoş-* (39-18 VSA), *razi ol-* (40-26 VSA), *razi os-* (3-8 VSA), *razzi öl-* (16-13 VSA), *sayğı tut-* (44-22 VSA), *te'eccüb ğal-* (39-42 VSA), *yaşmah□ tut-* (21-102 VSA).

5.2. Standart Türkiye Türkçesi ile aynı olanlar

İnceleme konusu ağızlarda yer alan deyimlerin bir kısmı Standart Türkiye Türkçesinde kullanılan deyimlerle örtüşmektedir (Yurtbaşı, 2012; Sinan, 2015; Öztürk, 2018):

ahını almak (YA), *ne halt etmek* (halt etmek) (YA), *çir aç-* (SVYAA), *ıras getir-* (SVYAA), *bādaş ğurmak□* (16/34 KİTİVKA), *ğafāyi dak□mak□* (1/41 KİTİVKA), *türkü çarmak□* (14/9 KİTİVKA), *canı isde-* (36-91 GA), *deK□ gel-* (denk gelmek) (18-59 GA), *dıK□ deme-* (gık dememek) (2-137 GA), *ğan □ālā-* (1-94 GA), *ğan □ılı-* (kanı ısınmak) (1-149 GA), *ğirğır geç-* (4-144 GA), *hora geç-* (27-189 GA), *ıras □getir-* (19-279 GA), *volta at-* (34-35 GA), *yoğurT çal-* (MAA), *yoğurt çal-* (MAA), *ras gel-* (66/7 GİŞVKİA), *irezil etmek* (KDİVÇA), *ak□ tanı-* (hak tanımak) (501 KA), *boj ver-* (boş vermek) (343 KA), *ihtiyaj duy-* (570 KA), *or gör-* (hor görmek) (560 KA), *rābet göster-* (330 KA), *şeyit dūş-* (533 KA), *vuk□ū bul-* (355 KA), *çift sür-* (7/8 MA), *ğafıyn bulmuş* (kafayı bulmak) (5/13 MA), *ğocāya vā-* (3/2 MA), *çüt sürmek* (13/37 PMA), *fit vermek* (29/81 PMA), *aduğa ğurban oĥyım* (kurban olmak) (X/1-2 AİDİA), *den □gelmiş* (denk gelmek) (VI/163 EİSİA), *baş gel-* (18/68 TTA), *çiT sür-* (3/36 TTA), *darda ğal-* (2/49 TTA), *üsdüne gel-* (kuma gitmek) (1/15 TTA), *yola dūş-* (16/2 TTA), *çift sür-* (BMA), *sah□ ver-* (BMA), *baş göz èT-* (39-73 VSA), *dayaĥ ye-* (41-19 VSA), *h□asret ğal-* (18-73 VSA), *h□asret K□al-* (41-32 VSA), *ifadā ver-* (7-76 VSA), *nezer değ-* (21-101 VSA), *nik´ah□ kıy-* (45-68 VSA), *nik´ah□ K□ıy-* (45-73 VSA), *sah□p çih-* (39-43 VSA), *sah□ip çih-* (4-11 VSA), *sefbağlı-* (saf bağlamak) (1-79 VSA), *şaha yap-* (41-13 VSA), *şifa bul-* (28-25 VSA), *tezbèh èt-* (tespîh etmek) (14-13 VSA), *zeval ver-* (45-37 VSA)

Sonuç

Türkçe Sözlük'te (TDK, 2011) fiillere sözlük birim olarak madde başında yer verilirken birleşik fiillere hem madde başı hem de ilgili kelime açıklanırken ilgili maddenin içinde yer verilmektedir. Örneklendirmek gerekirse Arapça kökenli bazı kelimelerin *etmek, edilmek, eylemek, olmak, olunmak* yardımcı fiilleri ile birleştiklerinde *emretmek, menolunmak, cemetmek, kaybolmak, darbetmek, dercetmek, hamdetmek; affetmek, hissetmek, reddetmek* şeklinde *Türkçe Sözlük*'te madde başı olarak yer aldıkları görülmektedir (TDK, 2011; TDK, 2012: 18). Buna karşılık ilk kelimesinde herhangi bir ses değişikliğine uğramayan ve *etmek, edilmek, eylemek, olmak, olunmak* yardımcı fiilleri ile kurulan *alt etmek, arz etmek, azat etmek, dans etmek, el etmek, göç etmek, ilan etmek, kabul etmek, kul etmek, kul olmak, not etmek, oyun etmek, söz etmek, terk etmek, var olmak, yok etmek, yok olmak* gibi birleşik fiillere ise isim olan kelimenin altında ilgili maddenin içinde yer verilmiştir (TDK, 2011; TDK, 2012: 21). Gökdağ (2009: 223) ikilemeler ve sayılar gibi birleşik fiilleri de birleşik kelime, morfolojik ve leksikolojik bir unsur olarak kabul etmekte ve sabit birleşmeye dayalı birleşik fiillerin kelime grubu sayılmaması gereğini dile getirmektedir. Türkçede bütün kelime gruplarını kapsayıcı ve yeterli nitelikte bir tanım olmadığı gibi kendi içerisinde kuruluş bakımından farklı başlıklar altında gruplandırılabilen kelime gruplarının bütün özelliklerini kapsayan yeterli bir tanımın yapılıp yapılamayacağı da tartışmalıdır (Usta, 2009: 413-421). Buna ilave olarak kelime grubunda kelimeler arasında geçici bir ilişki söz konusu olup kalıcı değil geçici bir anlam birliği söz konusudur. Ercilasun (1984: 48) birleşik fiilleri kelime grubu olarak kabul etmekte ve “İster iki tarafı da fiil olsun, ister bir tarafı isim bir tarafı fiil olsun her birleşik fiil, bir tek kavramı karşılar.” demektedir. Örnek vermek gerekirse *telefon etmek, yok etmek, kör olmak, söz vermek* gibi kavramların dilimizde tek kelimelik karşılıkları yoktur (Karahan, 2004: 39). Ancak uygulamada anlamca kaynaşmış bir yapı sergileyen ve kelime grubu olup olmadığı tartışılan birleşik fiillerin *Türkçe Sözlük*'te (TDK, 2011) bazen madde başı oluşturdukları bazen de ilgili maddenin içerisinde yer aldıkları görülmektedir. Gramatikal dizinde ise bir isim ve yardımcı fiilden oluşmuş bir birleşik fiil, birleşigi oluşturan isim ve yardımcı fiilin altında verilmektedir. Örneğin *dünür ol-* birleşik fiili hem *dünür* hem de *ol-* yardımcı fiilin altında verilmektedir (Akca, 2012: 137). Hazırlanmış ve kullanılış amacı farklı olan ağız sözlüklerinde ve yüksek lisans tezlerinin sözlük kısımlarında uygulamada birleşik fiillere madde başı olarak yer verildiği ve bu geleneğin ağızları konu edinen yüksek lisans tezlerinde devam ettirildiği görülmektedir.

Tez yazarları tarafından sözlük kısımlarında hangi kelimelere yer verildiği genellikle şöyle ifade edilmiştir:

- Yazı dilinde bulunmayan kelimeler
- Kullanımdan düşmüş veya yaygın kullanılan kelimeler
- Yörenin ses özelliklerine göre değişime uğramış kelimeler
- Anlaşılması zor olan kelimeler
- Dikkat çekici kelimeler
- Ses yapısı, şekil bilgisi ve anlamı farklı olan kelimeler
- Derleme dışında yazar tarafından tespit edilmiş kelimeler

Yüksek lisans tezlerinin bazılarında sözlük kısımlarının oldukça özenli bazılarının da özensiz hazırlandıkları görülmektedir. Tezlere ilişkin olarak gerek kelime sayısı gerekse fiil ve birleşik fiillerin sayısı ile ilgili bir ölçüt vermek mümkün değildir. Sözlük kısmı daha çok tez yazarının ulaştığı kaynak kişi, derlemiş olduğu metin ve metin dışı derlemeye dayalı söz varlığına yani elindeki malzemeye göre şekillenmektedir. Bazı tezlerin sözlük kısmında metin ve satır numarası belirtilmezken (YA, SVYAA, MAA, BMA) bazılarında bunlara yer verilmiş, bazılarında da bunların yerine sayfa numarası verilmekle birlikte numaraların örtüşmediği (KA) görülmüştür. Bazı tezlerde de sözlük kısmına ek olarak *Metin Dışı Kelimeler Sözlüğü*'ne (HTA) yer verilirken bazı tezlerde de metin dışı kelimeler sözlük kısmına Md. (TTA) kısaltması ile eklenmiştir.

Sözlük kısmında master şekli ile yazılması gereken birleşik fiilli yapıların çekimli şekillerde yazıldığı (*aduğa ğurban oluyım*: kurban olmak; X/1-2 AİDİA), hatta yanlış yazıldıkları, beddua ve kargış ifadelerinde buna dikkat edilmediği görülmektedir. Kanaatimizce ağızlarla ilgili yüksek lisans ve doktora tezlerinde yukarıda ifade edilen bu eksikler hazırlanacak gramatikal dizinli tezlerle giderilebilir (Karahana, 2012: 135).

Standart Türkiye Türkçesine göre ağızların kendine özgü türetme yapılarının olduğu sözlük kısımlarında açıkça karşımıza çıkmaktadır. Örneğin 'sohbet etmek' karşılığı ağızlarda *ğonuşuh yapıyor* (VII-177 AİDİA), 'kurum kurum kurulmak' yerine *k□urum k□ur-* (12/191 HTA) gibi yapıların kullanıldığı görülmektedir. Örnekleri çoğaltmak mümkündür.

Çalışmanın bütünü dikkate alındığında tezlerde yer alan ortalama metin sayısı 48, sözlük sayfa sayısı 29, kelime sayısı 822, fiil sayısı 87, birleşik fiil sayısı 26'dır. Toplam kelime sayısı içerisinde fiillerin oranı %11, birleşik fiil oranı %3'tür. Araştırmanın örneklemini oluşturan tezlerin toplam söz varlığı içerisinde toplam fiil oranı % 13,7'dir (Bk. Tablo 1). Sözlüklerde birleşik fiillerin önemli bir kısmını yardımcı fiiller oluşturmaktadır. Yardımcı fiil ile kurulan birleşik fiillerin toplam sayısı 198'dir. *Etmek* yardımcı fiili ile 140, *olmak* yardımcı fiili ile 44, *yapmak* yardımcı fiili ile 10, *kılmak* yardımcı fiili ile 1, *eylemek* yardımcı fiili ile 3 birleşik fiile yer verilmiştir. Asıl fiillerle kurulanlarda *isim + fiil* yapısında olanların sayısı 128, kargış ve beddua yapısında olanların sayısı 7'dir. *Fiil + fiil* yapısındaki tasvir fiillerinde 66, *asıl fiil + zarf-fiil + asıl fiil* yapısında 2 birleşik fiile yer verilmiştir. Deyim yapısında olanların sayısı ise 116'dır.

Tablo 1. İncelenen Yüksek Lisans Tezi Sözlüklerinde Değerlendirme Ölçütleri

Tez Adı	Yılı	Ağız Bölgesi	Metin	Sözlük	Toplam	Fiil	Birleşik	Toplam
			Sayısı	Sayfa Sayısı	Kelime Sayısı	Sayısı	Fiil Sayısı	Fiil Sayısı
EYA	2012	Elmalı ve Yöresi (Antalya)	84	7	190	38	11	49
YA	2012	Yayladağı Ağızı (Hatay)	76	16	400	62	22	84

SVYAA	2013	Sarız ve Yöresi Afşar Ağzı (Kayseri)	34	26	585	39	9	48
KİTİVKA	2013	Taşkent İlçesi ve Köyleri (Konya)	21	38	739	79	23	102
GA	2014	Göhlisar Ağzı (Burdur)	46	56	2400	214	127	341
MAA	2014	Arapgir Ağzı (Malatya)	80	51	2041	290	21	311
SA	2015	Senirkent Ağzı (Isparta)	82	15	810	61	5	66
GİŞVKİA	2015	Şiran ve Köse İlçeleri Ağzıları (Gümüşhane)	68	10	538	40	7	47
KDİVÇA	2016	Derebucak İlçesi ve Çevresi Ağzıları (Konya)	89	47	1167	75	11	86
KA	2016	Koçaz Ağzı (Kırklareli)	61	39	1277	134	52	186
MA	2017	Mengen Ağzıları (Bolu)	33	33	880	125	35	160
BMİVKA	2017	Bartın Merkez İlçe ve Köyleri Ağzı	37	9	260	20	2	22
PMA	2018	Palu Merkez Ağzı	41	8	296	33	11	44
AİDİA	2019	Damal ilçesi Ağzı (Ardahan)	19	25	560	36	6	42
HTA	2020	Halfeti Türkmen Ağzı	38	19	569	38	2	40
EİSİA	2020	Süloğlu İlçesi Ağzı (Edirne)	28	24	457	40	2	42

TTA	2021	Tomarza Türkmen Ağızı (Kayseri)	43	38	635	67	41	108
ZİDİA	2021	Devrek İlçesi Ağızı (Zonguldak)	21	14	280	43	1	44
BMA	2022	Mustafakemal paşa Ağızı (Bursa)	20	27	350	48	12	60
VSA	2022	Saray Ağızı (Van)	47	86	2003	261	117	378
Genel Toplam			968	588	16.437	1.743	517	2.260

Türkiye Türkçesi ağızlarında yer alan atasözü ve deyimlerle ilgili olarak Türk Dil Kurumu tarafından *Bölge Ağızlarında Atasözleri ve Deyimler* (2016) adlı bir çalışma yayımlanmış olmakla birlikte Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nde ağızlar üzerine hazırlanmış yüksek lisans ve doktora tezlerinin sözlük kısımlarında birleşik fiiller üzerine yapılacak tarama çalışmaları ile mevcut deyim varlığını artırmak mümkün olabilecektir.

Çıkar Çatışması Beyanı

"Ağız Sözlükçülüğü Bağlamında Yüksek Lisans Tezlerinde Birleşik Fiiller" başlıklı makale ile ilgili herhangi bir kurum, kuruluş, kişi ile mali çıkar çatışması yoktur.

Çalışmada Kullanılan Yüksek Lisans Tezleri ve Kısaltmaları

EVYA : Çoban, E. K. (2012). *Elmalı ve Yöresi Ağızları* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Pamukkale Üniversitesi.

YA : Yurtman, K. (2012). *Yayladağı Ağızı (Metin- İnceleme- Sözlük)* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Trakya Üniversitesi.

SVYAA : Ayvaz, M. A. (2013). *Sarız ve Yöresi Afşar Ağızı (Fonetik ve Morfolojik İnceleme-Metin- Sözlük)* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Erciyes Üniversitesi.

KİTİVKA : Kocamaz, İ. (2013). *Konya İli Taşkent İlçesi ve Köyleri Ağızı* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Selçuk Üniversitesi.

GA : Eryiğit, C. (2014). *Göhlisar Ağızı (Giriş- İnceleme-Metinler-Sözlük)* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Süleyman Demirel Üniversitesi.

MAA : Olcay, C. B. (2014). *Malatya Arapgir Ağızı (İnceleme-Metinler-Sözlük)* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Hacettepe Üniversitesi.

- SA** : Şavklı, A. (2015). *Senirkent Ağız (İnceleme-Metinler-Sözlük)* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Süleyman Demirel Üniversitesi.
- GİŞVKİA** : Ünlü, E. (2015). *Gümüşhane İli Şiran ve Köse İlçeleri Ağızları* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Adıyaman Üniversitesi.
- KDİVÇA** : Kaplan, N. (2016). *Konya Derebucak İlçesi ve Çevresi Ağızları Dil Özellikleri* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Süleyman Demirel Üniversitesi.
- KA** : Atıcı, D. (2016). *Koçcaz Ağız (İnceleme-Metinler-Sözlük)* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Trakya Üniversitesi.
- MA** : Perçin, Z. T. D. (2017). *Mengen Ağızları (Metin-İnceleme-Sözlük)* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Abant İzzet Baysal üniversitesi.
- BMİVKA** : Yıldızöz, R. (2017). *Bartın Merkez İlçe ve Köyleri Ağız (İnceleme-Metinler-Sözlük)* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Bartın Üniversitesi.
- PMA** : Çanak, F. (2018). *Palu Merkez Ağız (Giriş-Metinler-İnceleme-Sözlük)* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Fırat Üniversitesi.
- AİDİA** : Erbaşı, Y. (2019). *Ardahan İli Damal İlçesi Ağız* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Trakya Üniversitesi.
- HTA** : Özer, A. (2020). *Halfeti Türkmen Ağız (Giriş-İnceleme-Metinler-Sözlük)* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Erciyes Üniversitesi.
- EİSİA** : Gür, D. Ş. (2020). *Edirne İli Süloğlu İlçesi Ağız (İnceleme-Metinler-Sözlük)* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Trakya üniversitesi.
- TTA** : Kaya, B. (2021). *Tomarza Türkmen Ağız (İnceleme-Metinler-Sözlük)* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Erciyes Üniversitesi.
- ZİDİA** : Gülaydın, M. F. (2021). *Zonguldak İli Devrek İlçesi Ağız* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi.
- BMA** : Coşkun, D. (2022). *Bursa Mustafakemalpaşa Ağız* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Balıkesir Üniversitesi.
- VSA** : Ankay, N. (2022). *Van Saray Ağız (İnceleme/Metin/Sözlük)* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi.

Kaynakça

- Abik, A. D. (2005). Türkçede 'vefat' Kelimesi ve Yardımcı Fiilleri. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(2), 13-28.
- Akbaba, D. E. (2007). Türkiye Türkçesinde Yapısında İsim-Fiil Bulunan Birleşik Fiiller. *Dil Araştırmaları*, (1), 83-95.
- Akca, H. (2012). Ağız Çalışmalarında Gramatikal Dizin Hazırlarken Karşılaşılan Sorunlar. *Türkbilig*, (24), 121-142.
- Baydar, T. (2013). İsim + Yardımcı Fiiller Üzerine. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, (49), 55-66.
- Bölge Ağızlarında Atasözleri ve Deyimler* (2016). Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Cin, A., ve Genç, S. (2017). *Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü'nün Ters Dizimi*. Şule Yayınları.
- Demir, N., ve Eker, S. (2010). Ankara Ağızları Sözlüğü Örneğinde Ağız Sözlükçülüğü Hakkında Bazı Tespitler. *TDAY-Belleten*, 58(2), 91-102.
- Demiral, A. (2014). *Birleşik Fiil Konusundaki Yaklaşımlar, Türk Dil Bilgisi Toplantıları- 1 "Birleşik Fiil" Bildiriler ve Tartışmalar: (6 Haziran 2014 Ankara) [e-kitap] / Yayına Hazırlayanlar: Reşide Gürses, Nevin Balta. Ankara. Türk Dil Kurumu, 2022. <https://www.tdk.gov.tr/turk-dil-bilgisi-toplantilari-i-birlesik-fiil-bildiriler-ve-tartismalar/>*
- Ercilasun, A. B. (1984). *Kutadgu Bilig Grameri -Fiil-*. Gazi Üniversitesi.
- Gökdağ, B. A. (2009). Birleşik Kelime Olarak İkişlemeler, Sayılar ve Birleşik Fiiller. *Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Kongresi 27-28 Ağustos 2007 UTEK 2007, Bildiriler Türkçenin Söz Dizimi ve Türk Edebiyatında Üslûp Arayışları*. (Ed. Hayati Develi). Kültür Üniversitesi.
- Karahan, L. (2004). *Türkçede Söz Dizimi*. Akçağ Yayınları.
- Karahan, L. (2012). Ağız Çalışmalarında Bilimsel Niteliğin Korunması Üzerine Birkaç Not. *Turkish Studies*, 7(4), 131-136.
- Kaya, Y. (2007). *Olmak Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller ve Tamlayıcılarla Kullanılışı* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Korkmaz, Z. (2017). *Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi)*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Korkmaz, Z. (2019). *Dil Bilgisi Terimleri Sözlüğü*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Özçelik, S. (2002). Tasvir Fiillerinde Kullanılan Ekler Üzerine. *Türk Dili*, (610), 820-824.
- Öztürk, D. (2018). *Türkiye Türkçesinde Anlamca Kaynaşmış-Deyimleşmiş Birleşik Fiiller*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Sev, G. (2001). *Etmek Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller ve Tamlayıcılarla Kullanılışı*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Sinan, A. T. (2015). *Türkçenin Deyim Varlığı*. Kesit Yayınları.
- Topaloğlu, A. (2019). *Karşılaştırmalı Dil Bilgisi Terimleri Sözlüğü*. Dergâh Yayınları.
- Türkçe Sözlük* (2011). Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Usta, H. İ. (2009). Kelime Gruplarını Nasıl Tasnif Edelim?. *Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Kongresi 27-28 Ağustos 2007 UTEK 2007, Bildiriler Türkçenin Söz Dizimi ve Türk Edebiyatında Üslûp Arayışları*. (Ed. Hayati Develi). Kültür Üniversitesi.

Yazım Kılavuzu (2012). 27. Baskı. Türk Dil Kurumu Yayınları.

Yurtbaşı, M. (2012). *Sınıflandırılmış Deyimler Sözlüğü*. Excellence Publishing.

Extended Abstract

In Türkiye, while the dictionary sections are handled with a certain seriousness in doctoral theses, in the master's theses that require specialisation, situations such as carelessness, ignoring the issues that a dictionary should carry, and glossing over are encountered. When these theses are examined, the most critical shortcomings in this regard are; not including a glossary and index, not specifying the origin of foreign words in bow brackets, not giving the meaning of the words correctly and adequately, not showing the text and line numbers of the beginning of the article, missing, different or not using translation text marks, not including witnesses, giving less place to compound words. It can be listed as the fact that the word belongs to which district, town, village is not shown in arc brackets. Furthermore, the head of the article is not given together with its equivalent in both dialect and standard language. One of the areas for improvement in this regard is the number of verbs and compound verbs in theses. In dialect dictionaries, which have different purposes of preparation and use, and in the dictionary parts of master's theses, compound verbs are included per item in practice. This tradition is continued in master's theses on dialects. The words that are included in the dictionary parts by the thesis writers are generally as follows:

- Words not found in the written language
- Obsolete or commonly used words
- Words that have changed according to the sound characteristics of the region
- Words that are difficult to understand
- Remarkable words
- Words with different sound structures, morphology and meaning
- Words identified by the author outside the compilation

Regarding the theses, it is impossible to give a scientific criterion for the number of words and the number of verbs and compound verbs. Therefore, the dictionary part is shaped chiefly according to the advisor, the text and non-text compiled vocabulary the thesis author has collected, and the material at hand.

Method

It is a descriptive study that aims to examine only the compound verbs in the dictionary parts of the master's theses prepared for dialects regarding number and spelling features and to group them in terms of structure and meaning. In this study, among 76 theses completed between 2012 and 2022 in the database of the Council of Higher Education National Thesis Center, the subject of Turkey's Turkish dialects is "... dialect (introduction-examination-text-dictionary), ... county dialect, ... county and its villages. Twenty theses, which include the expressions "dialect, ... region and dialect", without grammatical index and non-textual compilation (MDD) words in the dictionary part, were examined within the scope of the study. The population of the study, which is limited to Turkey Turkish dialects, consists of 76 master's theses, and its sample consists of 20 master's theses. The ratio of the sample to represent the universe is 36%. Theses on settlements outside Turkey's borders were not considered in the research.

The sample of the study consisted of Antalya (Elmah and its Region, 2012); Hatay (Yayladağı, 2012); Kayseri (Sarız and its Region, 2013; Tomarza Turkmen dialect, 2021), Konya (Tashkent district and its villages, 2013; Derebucak district and its surroundings dialects, 2016). , Burdur (Göhlhisar, 2014), Malatya (Arapgir, 2014), Isparta (Senyent, 2015), Gümüşhane (Şiran and Köse districts, 2015), Kırklareli (Kofçaz, 2016), Bolu (Mengen, 2017), Bartın (Central district and villages, 2017), Elâzığ (Palu central dialect, 2018), Ardahan (Damal, 2019), Şanlıurfa (Halfeti Turkmen dialect, 2020), Edirne (Süloğlu, 2020), Zonguldak (Devrek, 2021), Bursa (Mustafakemalpaşa, 2021) and Van (Saray, 2022) dialects.

In a master's thesis (TA), non-text words are stated as (Md) in the dictionary part, but these words are not included in the scope of the study. In two theses (EİSİA, ZİDİA), although verbs are included in the dictionary part in inflected form (âlcâm, annadırdı, ârır etc. EİSİA; alîlâ, ârdı, beyenir etc. ZİDİA), they are not included in the scope of the study since no other verb type is included in EİSİA has been done. In the Reverse Syntax (Cin & Genç, 2017) of the Dictionary of Compilation from Folk Dialects in Turkey, the verb-like words (ardalamadan, odunnamadan, usangan, dayangan, etc.) are included at the beginning of the article, but in the examined theses, EİSİA and ZİDİA, the verbs in the dictionary parts are included. The attached words (atlârka, çıkardân, dedîne etc. EİSİA; hazurladuktan, işütmeyen, görmesini etc. ZİDİA) are not included in the number of verbs.

Apart from this, in the study, "ne" was formed with the auxiliary verb of the interrogative pronoun et- nâP- (what to do) (25-105 GA), neT- (to do) (MAA), neYT- (to do) (MAA), nol- (to be what) (MAA), nöl- (what to be) (MAA), nedek (what to do) (54/12 GİŞVKİA) are included in the number of verbs, but not in the number of compound verbs.

Discussion and Conclusions

According to the study's findings, the average number of texts in the theses is 48, the number of dictionary pages is 29, the number of words is 822, the number of verbs is 87, and the number of compound verbs is 26. The rate of verbs in the total number of words is 11%, and the rate of compound verbs is 3%. The ratio of total verbs in the total vocabulary of the theses constituting the research sample is 13.7%. A significant part of compound verbs in dictionaries is auxiliary verbs. The total number of compound verbs formed with auxiliary verbs is 198. 140 with the auxiliary verb to, 44 with the auxiliary verb to be, 10 with the auxiliary verb to do, 1 with the auxiliary verb to make, and 3 compound verbs with the auxiliary verb to do. The number of nouns + verbs in the form of real verbs is 128, and the number of those in cursing and cursing is 7. There are 66 descriptive verbs in the verb + verb structure and 2 compound verbs in the main verb + adverb-verb + main verb structure. The number of idiomatic expressions is 116.